

GEROJI ŠIAULIŲ MIESTO ŽALIŲJŲ VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ PRAKTIKA, STRATEGIJA IR IŠŠŪKIAI

Siekiant tinkamai užtikrinti veiklą, kokybiškų paslaugų teikimą vartotojams, Šiaulių miesto savivaldybės administracija (toliau – Savivaldybė) ir Šiaulių apskaitos centras (toliau – ŠAC) nuolat tobulina bendruosius veiklos ir viešųjų pirkimų procesus, įskaitant ir žaliųjų viešųjų pirkimų (toliau – ŽVP) vykdymą. ŠAC pagrindinis tikslas yra tvarkyti Savivaldybės biudžetinių įstaigų buhalterinę apskaitą centralizuotai. Nuo 2023 m. sausio 1 d. ŠAC yra suteikta teisė vykdyti Savivaldybės kontroliuojamų (valdomų) biudžetinių ir viešųjų įstaigų (toliau – įstaigos) viešųjų pirkimų procedūras, kurių vertė viršija 15 000 Eur (be PVM). Įstaigos savo jėgomis atlieka pirkimus, kurių vertė iki 15 000 Eur (be PVM), bei pirkimus per VŠĮ „CPO LT“ elektroninį katalogą. Šiuo metu yra suplanuoti 262 Savivaldybės administracijos ir jai pavaldžių biudžetinių bei viešųjų įstaigų centralizuoti pirkimai. Bendra šių pirkimų vertė – 131,7 mln. Eur (su PVM), iš jų žalieji pirkimai sudaro 100 proc. Didžiausios vertės pirkimas – rangos darbai, atliekami Žemaitės g. (nuo Dubijos iki Pakruojo g.) ir Aušros al. (nuo Žemaitės g. iki J. Basanavičiaus g.), kurių vertė siekia 11,3 mln. Eur. Vis tik šie skaičiai neparodo, kiek pastangų įdedama siekiant nustatyto tikslo – 100 proc. žaliųjų viešųjų pirkimų.

Aurelijus Juška, ŠAC direktorius

Rugpjūčio mėnesį Viešųjų pirkimų tarnybos (toliau – Tarnyba) darniųjų pirkimų skyrius susitiko su Savivaldybės ir ŠAC atstovais. **Aurelijus Juška**, ŠAC direktorius, **Giedrutė Bautronienė**, ŠAC viešųjų pirkimų padalinio vadovė, ir **Gitana Stankevičė**, Savivaldybės Teisės skyriaus viešųjų pirkimų poskyrio vedėja, dalinosi patirtimi vykdant žaliuosius pirkimus.

Ar reikėjo keisti pirkimų vykdymo tvarką nustatančius vidaus teisės aktus, siekiant atliepti žaliųjų pirkimų vykdymui nustatytus tikslus?

Dar 2022 m. ruošiantis pirkimų centralizacijai, ŠAC su Savivaldybe ir jai pavaldžiomis įstaigomis sudarė Centralizuotų viešųjų pirkimų veiklos paslaugų sutartis. Pradėjus viešuosius pirkimus vykdyti centralizuotai, pasikeitė viešųjų pirkimų organizavimo ir vykdymo procesas, atsakomybių pasiskirstymas tarp pirkimų iniciatorių ir pirkimo vykdytojų. Savivaldybė šiuo metu savo jėgomis atlieka tik tokius viešuosius pirkimus, kurių vertė mažesnė kaip 15 000 Eur be PVM. Didesnės vertės pirkimus atlieka ŠAC, kuris yra Šiaulių miesto savivaldybės centrinė perkančioji organizacija, todėl iki 2023 m. sausio 1 d. reikėjo parengti naujus ir pakoreguoti jau esamus vidaus teisės aktus, siekiant atliepti pasikeitusius procesus. Pagrindinis iššūkis, su kuriuo susiduria pirkimų iniciatoriai pradėdami inicijuoti ar ruošdamiesi inicijuoti pirkimus – žinių trūkumas, kokius [Viešųjų pirkimų įstatyme](#) (toliau – VPĮ) nustatytus reikalavimus reikia parinkti ir nurodyti viešųjų pirkimų valdymo sistemoje pildant inicijavimo paraišką. Siekiant padėti pirkimų iniciatoriams tinkamai taikyti VPĮ reikalavimus, atsižvelgiant į atitinkamų pirkimų vertę, jų objektų specifiškumą, Savivaldybė parengė gaires pirkimų iniciatoriams. Detali pirkimų vykdymo

tvarka ir terminai bei proceso dalyvių funkcijų pasiskirstymas, pareigos ir atsakomybės yra nustatyti Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktoriaus [2022 m. gruodžio 2 d. įsakymu Nr. A-2080 „Dėl centralizuotų viešųjų pirkimų vykdymo“](#) patvirtintose tvarkos taisyklėse (toliau – Tvarkos taisyklės). Papildomai ŠAC kartu su Savivaldybe parengė įstaigų rekomendacinį pirkimų vykdymo tvarkos aprašą. ŠAC atlieka ir pagalbines funkcijas, tokias kaip įstaigų darbuotojų, atsakingų už pirkimų planavimą, inicijavimą ir sutarčių vykdymą, švietimas. Metų eigoje ŠAC organizuoja įvairius mokymus ir seminarus pirkimų planavimo, pasirengimo pirkimui, inicijavimo, aplinkosauginių reikalavimų nustatymo, sutarties sudarymo bei vykdymo ir kitomis temomis.

Kaip manote, kokios įtakos ŽVP vykdymui turi pirkimų vykdytojų vadovų požiūris į žaliuosius pirkimus?

Labai svarbu, kad tiek tiesioginiai, tiek netiesioginiai vadovai suprastų viešųjų pirkimų procesus, žinotų žaliųjų pirkimų tikslus ir jiems pritarę.

Gitana Stankevičė, Savivaldybės Teisės skyriaus viešųjų pirkimų poskyrio vedėja

Pasikeitus ŽVP reglamentavimui, tiek pirkimų iniciatoriai, tiek pirkimų specialistai jautė nerimą ir žinių trūkumą, nebuvo lengva susigaudyti. Žinoma, kildavo diskusijų dėl

žaliųjų kriterijų taikymo naudos bei pačių kriterijų turinio.

Savivaldybės taryba bei vadovai jautė atsakomybę įgyvendinant [Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarime Nr. 1133 „Dėl Žaliųjų pirkimų tikslų nustatymo ir įgyvendinimo“](#) nustatytus tikslus, todėl Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2024 m. birželio 6 d. sprendimu Nr. T-202 patvirtintame [Strateginiame plėtros plane 2025-2033 m.](#) nustatyti siektini viešųjų pirkimų rodikliai ir jų reikšmės iki 2033 m. [Šiaulių miesto savivaldybės 2025-2027 metų strateginiame veiklos plane](#) (toliau – Strateginis veiklos planas) numatytos siektinos viešųjų pirkimų rodiklių reikšmės kiekvienais metais. Strateginio veiklos plano stebėseną vykdoma kiekvieno ketvirčio pabaigoje strateginio planavimo grupės posėdžiuose, kuriuose Teisės skyriaus Viešųjų pirkimų poskyrio vedėjas pristato pasiektų rodiklių reikšmes pagal Savivaldybės administracijos padalinius ir bendrus Savivaldybės administracijos rodiklius, apskaičiuotus remiantis Tarybos skelbiamo [Pirkimų vykdytojų žemėlapiu – Švieslentė](#) (toliau – Švieslentė) duomenimis, palygina juos su bendromis rodiklių reikšmėmis bei didžiųjų savivaldybių rodiklių reikšmėmis. Strateginiame veiklos plane įtrauktos priemonės ir jų stebėseną, darbuotojams keliami veiklos lūkesčiai – siekti, kad būtų įvykdyti Savivaldybės strateginiame plėtros plane ir Strateginiame veiklos plane nustatyti viešųjų pirkimų rodikliai – padeda skatinti žaliųjų, socialiai atsakingų ir inovatyvių pirkimų vykdymą tiek Savivaldybės administracijoje, tiek jai pavaldžiose įstaigose. Nustačius bendrus veiklos tikslus, susijusius su tvarumu, aplinkosauga, nebeliko tuščių diskusijų „o kam tas žalumas reikalingas“. Tapo suprantama, kad viešieji pirkimai yra stiprus įrankis siekiant

„žaliųjų“ tikslų – kuo mažesnio neigiamo poveikio aplinkai bei maksimalios naudos visuomenei: juk viešieji pirkimai sudaro reikšmingą dalį BVP (bendrojo vidaus produkto), įvairiais skaičiavimais, skirtingose šalyse galinčio siekti nuo 10 iki 20 procentų. ŽVP ne tik padeda įgyvendinti nacionalinius ir tarptautinius aplinkos apsaugos politikos tikslus, bet svarbiausia – teikia naudą aplinkai dėl švaresnių technologijų naudojimo, perdirbimo, efektyvaus energijos panaudojimo, aukštesnių kokybės bei tvarumo standartų ir pan. Žiūrint plačiau, kurdami kuo švaresnę aplinką ir palikdami kiek įmanoma mažesnį užterštumo pėdsaką mes geriname gyvenimo kokybę. ŠAC, kaip ir Savivaldybė, vykdydamas viešuosius pirkimus yra įsipareigojęs prisidėti prie klimato kaitos mažinimo, atliekų kiekio mažinimo, natūralių išteklių tausojimo, švaresnio oro, dirvožemio ir vandens kokybės. Nors žaliosios prekės ar paslaugos iš pradžių gali kainuoti daugiau, dažnai jų gyvavimo ciklo sąnaudos yra mažesnė dėl ilgesnio tarnavimo laiko, mažesnių eksploatacijos išlaidų ir atliekų tvarkymo išlaidų.

Dažnai girdime, kad aplinkos apsaugos kriterijų nustatymas yra viešųjų pirkimų specialistų reikalas. Kaip Jūsų įstaigose paskirstoma atsakomybė nustatant aplinkosauginius kriterijus?

Tai bendras darbas. Nėra taip, kad tik pirkimų iniciatoriai būtų atsakingi už aplinkosauginių reikalavimų nustatymą ar atsakomybę kristų tik viešųjų pirkimų specialistams. Pirkimų iniciatoriai pateikia pirminę informaciją dar planavimo metu. Planus rengia pirkimo vykdytojai, o Savivaldybė ir ŠAC juos peržiūri bei suderina, kartu įvertindami pradinę informaciją apie aplinkos apsaugos kriterijus.

Vėliau, inicijuojant pirkimus, pirkimo vykdytojai parengia pagrindinę informaciją, įskaitant ir aplinkos apsaugos kriterijus. Lengviau inicijuoti pirkimą, kai pirkimo objektas yra [Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. D1-508 „Dėl Aplinkos apsaugos kriterijų taikymo, vykdamas žaliuosius pirkimus, tvarkos aprašo patvirtinimo“](#) patvirtinto Aplinkos apsaugos kriterijų taikymo, vykdamas žaliuosius pirkimus, tvarkos aprašo (toliau – Tvarkos aprašas) 1 priede nurodytame Produktų, kurių viešiesiems pirkimams ir pirkimams taikytini minimalūs aplinkos apsaugos kriterijai, sąrašė (toliau – produktų sąrašas) ir atitinka visus produktui nustatytus minimalius aplinkos apsaugos kriterijus, nurodytus Tvarkos aprašo 2 priede. Nustatant Tvarkos apraše nurodytus minimalius aplinkos apsaugos kriterijus padaroma mažiau klaidų, reikia mažiau patikslinimų ar papildymų, tiekėjai labiau pasirengę tokiems pirkimams, jiems viskas aiškiau, procedūros vyksta greičiau. Sudėtingesnė situacija nustatant aplinkos apsaugos kriterijus savarankiškai pagal Tvarkos aprašo 4.4.4 papunktyje nurodytus aplinkosauginius principus – šiuo atveju **labai svarbu, kad abi suinteresuotos šalys (pirkimų iniciatoriai ir viešųjų pirkimų specialistai) susikalbėtų ir suprastų vienas kitą.** Tuomet bus surastas tinkamiausias variantas, išvengiama deklaratyvių kriterijų ar ribojama

konkurencija. Pagal Savivaldybės patvirtintas Tvarkos taisykles, pirkimo iniciatoriai:

- suformuoja pirkimų poreikį;
- nurodo reikalingos prekės, paslaugos ar darbų techninius parametrus;
- pateikia techninės specifikacijos projektą;
- bendradarbiauja su ŠAC darbuotojais, kad būtų įvertinti galimi žalieji sprendimai.

ŠAC specialistas:

- konsultuoja iniciatorių dėl galimų aplinkosauginių kriterijų;
- patikrina, ar pirkimo objektui taikomi minimalūs aplinkosaugos kriterijai;
- jei minimalių aplinkosaugos kriterijų nėra, padeda parengti savarankiškus aplinkosaugos reikalavimus (naudodamas rekomendacijas, standartus, ekologinius ženklus ir kt.);
- rengia ir tikrina pirkimo dokumentus, siekdamas užtikrinti, kad juose būtų tinkamai suformuluoti „žalieji“ reikalavimai;
- užtikrina, kad kriterijai būtų teisėti, pagrįsti, objektyvūs ir proporcingi.

Kaip matome, ir pirkimo iniciatoriai, ir ŠAC prisideda nustatant aplinkos apsaugos kriterijus.

Su kokiais problemomis susiduria pirkimo iniciatoriai, išreiškiantys poreikį pirkimams, ir viešųjų pirkimų specialistai, siekdami įtraukti aplinkosauginius reikalavimus?

Kaip ir minėjome, mažiausiai problemų nustatant aplinkosauginius reikalavimus būna tuomet, kai pirkimo objektui yra Tvarkos aprašu patvirtinti minimalūs aplinkos apsaugos kriterijai (Tvarkos aprašo 4.1 papunktis) arba pirkimo objektas patenka į [Alternatyvių degalų įstatymo](#) reguliuojamą sritį. Pavyzdžiui, kai buvo vykdomas elektromobilio pirkimas Savivaldybės administracijos reikmėms, dalis

pavaldžių įstaigų nusprendė taip pat įsigyti elektromobilius. Toks sprendimas kilo ne tik dėl „varnelės“, tačiau buvo siekiama savo prisiimtų tikslų:

- mažinti įstaigų veiklos poveikį aplinkai;
- įgyvendinti nacionalinius ir ES politikos tikslus dėl klimato kaitos švelninimo;
- prisidėti prie transporto sektoriaus transformacijos ir modernizacijos;
- rodyti pavyzdį viešojo sektoriaus lyderystės srityje.

Giedrutė Bautronienė, ŠAC viešųjų pirkimų padalinio vadovė

Įstaigos turi reguliarių poreikį naudotis tarnybinėmis transporto priemonėmis vykdant funkcijas (pvz., patikros, vizitai pas priežiūros reikalingus asmenis). Elektromobiliai – tai tvari investicija, kuri leidžia sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijas, oro taršą miestuose bei triukšmo lygį. Naujų transporto priemonių pirkimui poreikis atsirado todėl, kad turimos transporto priemonės pakankamai senos, neefektyvios, naudojančios vidaus degimo variklius ir teršiančios aplinką, ekonomiškai nepalankios dėl didelių kuro sąnaudų ir priežiūros išlaidų. Įvertinus, kad elektromobiliai – tai tvari investicija, kuri leidžia sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijas, oro taršą miestuose bei triukšmo

lygį, buvo raginama rinktis mažai CO₂ išskiriančias transporto priemones – netaršias arba mažai taršias transporto priemones, įskaitant ir elektromobilius. Įsigijus netaršias transporto priemones, atitinkančias šiuolaikinius aplinkosaugos ir techninius reikalavimus, tikimasi, kad sumažės kuro sąnaudos, eksploatacijos kaštai, o transporto priemonių priežiūra taps paprastesnė ir ekonomiškesnė. Būtent tokia nauda pasiekama atnaujinus transporto parką. Įstaigos, įvertinusios visas galimybes, nusprendė įsirengti ir elektromobilių įkrovimo stoteles prie pastatų.

Perkant kompiuterius, monitorius ir kitą biuro techniką, buvo taikomas reikalavimas, susijęs su efektyviu energijos vartojimu (pvz., kompiuteriai turi atitikti [Reglamente Nr. 617/2013](#) (su pakeitimais) nustatytus ekologinio projektavimo reikalavimus), tikintis efektyvaus elektros energijos vartojimo kasdienėje veikloje.

Pasitaiko, kad mažiau patyrę pirkimų iniciatoriai aklaai nurašo Tvarkos apraše pateiktus minimalius aplinkos apsaugos kriterijus, neatsižvelgdami, kad tam konkrečiam pirkimo objektui kuris nors iš patvirtintų minimalių aplinkos apsaugos kriterijų nėra pritaikomas (pvz., perkant metalinius baldus medienos reikalavimas yra nepritaikomas). Pirkimų iniciatoriams sunkiau nustatyti savarankiškus žaliuosius kriterijus, priimti sprendimus, ar perkamas objektas patenka į Tvarkos aprašo 4.4.1-4.4.3 papunkčių apimtį (pvz., nuspręsti, pirkimo objektas priskirtinas aplinkosauginei inovacijai ar intelektinei paslaugai ir pan.). Svarbu suvokti, kad, nepaisant to, jog procedūras dažniausiai atlieka ŠAC, už sutarties tinkamą vykdymą, taigi ir už aplinkosauginių kriterijų įgyvendinimą sutarties vykdymo metu atsakingas pats

pirkimo vykdytojas. Todėl diskutuojant su pirkimų iniciatoriais siūlome vengti nepaaiškinamų, nepamatuojamų ar nepatikrinamų žaliųjų kriterijų. Savivaldybės ir (ar) ŠAC specialistai peržiūri pirkimų iniciatorių pateiktus dokumentus, prirėikus aiškinasi ir diskutuoja su pirkimų iniciatoriais, vertina rizikas, kaip konkretus savarankiškai nustatytas žaliasis kriterijus paveiks sutarties vykdymą, ar jis gali būti patikrinamas ir sutarties vykdymo metu. Taip bendradarbiaujant surandamas tinkamiausias variantas. Atsižvelgiame ir į kitų institucijų pastabas. Pavyzdžiui, planuojant pirkti pastato renovacijos darbus, ketiname pirkimo dokumentuose numatyti reikalavimus naudoti statybines medžiagas su aplinkosaugos sertifikatais, pareigą rangovui rūšiuoti statybines atliekas. Laukiamas renovacijos rezultatas – sumažėjusios energijos sąnaudos, pagerintas patalpų mikroklimatas bei mažesnis poveikis aplinkai. Šiuo metu pirkimo dokumentus koreguojame pagal Centrinės projektų valdymo agentūros pateiktas pastabas ir skelbsime pirkimą.

Deja, ne visada viskas pavyksta iš pirmo karto, ir nebūtinai dėl aplinkosauginių kriterijų sudėtingumo bei jų nustatymo. Pavyzdžiui, efektyvaus miesto atliekų valdymo, pritaikant bepiločius orlaivius, mašininio mokymosi ir dirbtinio intelekto įrankius, paslaugų pirkimas buvo priskirtas žaliesiems pirkimams pagal Tvarkos aprašo 4.4.2. papunktį. Vis tik iš pirmo karto pirkimas neįvyko, nes per nustatytą terminą nebuvo gautas nei vienas pasiūlymas.

Vykdamt pirkimą antrąjį kartą, buvo gautas vienas pasiūlymas, kuris ženkliai viršijo pirkimo biudžetą ir buvo atmestas dėl per didelės kainos. Pirkimas paskelbtas trečiąjį kartą (skelbimą galite rasti [čia](#)), tikimės sėkmingo rezultato.

Kokiais būdais atrandate ir nustatote savarankiškus aplinkosauginius reikalavimus, kai perkamam produktui nėra patvirtintų minimalių aplinkos apsaugos kriterijų?

Analizuojamas pirkimo objekto gyvavimo ciklas, jo savybės, ko reikia, kad jis tinkamai veiktų, taip pat aplinka, kurioje jis veiks ir pan. Vienam pirkimo objektui galima nustatyti reikalavimus ir dėl energijos vartojimo efektyvumo, ir dėl ilgesnės garantijos, ir dėl antrinių pakuočių ar jų tinkamo rūšiavimo pasibaigus tarnavimo laikui, kitam objektui geriausiu atveju gali būti pritaikomas tik reikalavimas naudoti aplinkai draugiškas, perdirbtas ar antrines pakuotes.

Nors mes siekiame kuo mažesnio neigiamo poveikio aplinkai įsigydami mūsų veiklai būtinas prekes, paslaugas ar darbus, tačiau perdėtai stengtis sugalvoti kuo daugiau aplinkosauginių kriterijų taip pat nereikia. Juk dažnai kiekybė tikrai nereiškia ir geriausios kokybės. Būna, kad norėdami nustatyti kuo daugiau žaliųjų kriterijų, pirkimų iniciatoriai nepastebi, kad kuris nors kriterijus nelogiškas arba jis prieštaringas pirkimo objekto savybėms. Siekdami nustatyti iš tikrųjų aktualius ir objektyvius aplinkos apsaugos kriterijus pasinaudojame tiek mūsų pačių patirtimi iš jau įvykusių pirkimų, kurie buvo sėkmingai įgyvendinti, tiek Tarnybos parengta metodine medžiaga, tiek Aplinkos ministerijos rekomendacijomis, konsultuojamės su rinka. Reikėtų pažymėti, kad vykdamt rinkos konsultacijas tiekėjai dažnu atveju būna gana

pasyvūs ir neteikia savo rekomendacijų ir pasiūlymų, ypač susijusių su aplinkosauginiais reikalavimais, tačiau paskelbus pirkimą teikia pastabas arba pretenzijas, kad aplinkosauginiai reikalavimai yra netinkami arba pertekliniai. Pastebėjome, kad jau anksčiau su žaliaisiais pirkimais susidūrusios įstaigos su laiku klysta vis mažiau. Naujai prisijungusios prie ŠAC veiklos įstaigos turi mažiau patirties vykdamt pirkimus (įskaitant ir aplinkos apsaugos kriterijų nustatymą), todėl joms reikia daugiau dėmesio ir pagalbos. Prieš rengiant pirkimo dokumentus perkančiosios organizacijos iniciatoriai susisieikia su ŠAC darbuotojais, kurie pokalbio metu išsiaiškina, kokio pobūdžio pirkimas planuojamas (prekė, paslauga ar darbai), patikrina ar yra Tvarkos aprašu patvirtinti minimalūs aplinkos apsaugos kriterijai šiam pirkimo objektui. Kai atsakymas į pastarąjį klausimą „Taip“ – pasiūlo juos pirkimo iniciatoriui. Jei atsakymas „Ne“ – siūlo galimus savarankiškus reikalavimus, pavyzdžiui, perkamoms paslaugoms taikyti aplinkos apsaugos vadybos sistemos standartų reikalavimus, peržvelgti kitų perkančiųjų organizacijų pirkimus ir išanalizuoti jų nustatytus reikalavimus, remtis I tipo ekologinių ženklų kriterijais, atsižvelgti į rinkos galimybes bei kitų pirkimų praktiką. Visada paklausiamo, ar iniciatorius jau yra susidūręs su žaliaisiais pirkimais anksčiau, ar jau yra taikęs kokius nors aplinkosauginius kriterijus. Paaškiname, kurie aplinkos apsaugos kriterijai yra privalomi, kuriose pirkimo dokumentų vietose jie turėtų būti nustatomi. Pasiūlome galimus pavyzdinius reikalavimus bei paaškiname, kaip užtikrinti, kad reikalavimai būtų nepertekliniai ir proporcingi.

Kaip dažnai aplinkos apsaugos kriterijus naudojate kaip pasiūlymo vertinimo kriterijus, renkant ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą?

Vertinant pirkimus, kai buvo taikytas kokybės kriterijus, per 2025 metų I-II ketvirčius Savivaldybės pasiektas rodiklis pagal vertę buvo 71,5 proc. Tačiau kaip vienas iš pasiūlymų vertinimo kriterijų žaliasis kriterijus pasirenkamas retokai. Tuo atveju, kai vienintelis žaliasis kriterijus nustatomas kaip pasiūlymo vertinimo kriterijus, o daugiau aplinkosauginių reikalavimų pirkime nenustatyta, kyla didžiulė rizika, kad tiekėjai neatlieps pirkimo vykdytojo lūkesčių ir siūlomas pirkimo objektas neturės aplinkosauginių savybių. Todėl dažniausiai aplinkos apsaugos kriterijus nustatome kaip techninės specifikacijos reikalavimus ir (ar) sutarties sąlygas. Perkant maisto produktus ir (arba) maitinimo paslaugas, papildomi aplinkos apsaugos kriterijai naudojami kaip pasiūlymų vertinimo kriterijai. Papildomi balai yra skiriami, kai tiekėjas pasiūlo ekologiškų produktų daugiau nei nustatytas minimalus reikalavimas ir (arba) tiekėjas įsipareigoja maistą ir gėrimus pateikti atsinaujinančių išteklių pagrindu pagamintuose induose, ir (arba) maisto produktus pristatyti netaršiomis transporto priemonėmis ir pan.

Ar dažnai vertinate pirkimo objektus per energijos vartojimo efektyvumą? Ar tai yra svarbus aspektas Jūsų vertinimo kriterijuose?

Ar energijos vartojimo efektyvumą naudojate kaip vieną iš ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijų?

Energijos vartojimo efektyvumas dažnai yra vienas iš svarbiausių kriterijų vertinant pirkimo objektus, ypač kai kalbama apie ilgalaikio naudojimo įrangą, pastatus ar transporto priemones. Efektyvus energijos vartojimas leidžia sumažinti eksploatacines išlaidas ir prisideda prie aplinkosauginių tikslų įgyvendinimo. Tai yra svarbus aspektas. Vertinant pirkimo objektus, siekiama įvertinti ne tik pradinę pirkimo kainą, bet ir ilgalaikes eksploatacines išlaidas, kurios glaudžiai susijusios su energijos sąnaudomis. Tokiu būdu energijos efektyvumas tampa esminiu sprendimų priėmimo veiksmu. Energijos vartojimo efektyvumas įtraukiamas kaip vienas iš ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijų. Tai leidžia priimti sprendimus, kurie ne tik atitinka techninius reikalavimus, bet ir užtikrina geriausią kainos ir kokybės santykį per visą turto gyvavimo ciklą. 2024 metais Savivaldybės pasiektas rodiklis vykdant pirkimus iš sąrašo, kai taikyti energijos vartojimo efektyvumo reikalavimai ([Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2015 m. birželio 18 d. įsakymu Nr. 1-154 „Dėl prekių, išskyrus kelių transporto priemones, kurioms viešųjų pirkimų metu taikomi energijos vartojimo efektyvumo reikalavimai, sąrašo patvirtinimo“ patvirtintas prekių, išskyrus kelių transporto priemones, kurioms pirkimų metu taikomi energijos vartojimo efektyvumo reikalavimai, sąrašas](#)), buvo 100 procentų.

Sutarties vykdymas: žaliųjų kriterijų patikra vykdant sutartis – iššūkis ar įprasta praktika, kai siekiama gauti tai, dėl ko susitarta?
Aplinkosauginių kriterijų patikra vykdant sutartis – tai ir iššūkis, ir įprasti sutarčių

valdymo veiksmai. Viskas priklauso nuo pirkimo objekto. Yra pirkimų, kurie vykdomi nuolat, pvz., miesto aplinkos tvarkymo ir priežiūros paslaugų, tai tokių pirkimų tiek organizavimo, tiek sutarčių vykdymo priežiūros praktika jau yra nusistovėjusi. Tačiau atsirandant naujoms technologijoms, turi keistis ir sutarčių vykdymo priežiūros priemonės. Kiekvieną kartą inicijuojant pasikartojančius pirkimus naujam laikotarpiui, atsižvelgiame į rinkos naujoves ir vadovaujames ankstesnių sutarčių įgyvendinimo analize. Ruošiantis naujam pirkimui, atliekami techninių specifikacijų bei sutarčių pakeitimai (lyginant su ankstesniais pirkimais). Taip pat analizuojama naujausia teisminė praktika ir, remiantis suformuotomis nuostatomis, rengiami nauji pirkimo dokumentai.

Pirkimo sutarčių objektų kontrolei naudojamos įvairios priemonės: viešųjų pirkimų sistema EcoCost, sistema „Sumanus miestas“, sutarčių ir sąskaitų valdymo sistema SVS, projektų stebėsenos sistema per Docs.google.com platformą, kurioje detalizuojamas kiekvienas įgyvendinamas projektas nuo projektavimo pradžios iki rangos pabaigos ir apskaitymo Savivaldybės apskaitos turto sistemoje.

Atsižvelgiant į Tarnybos parengtas [Viešųjų pirkimų ir pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės rekomendacijas](#), vykdoma informavimo ir komunikacijos veikla. Tai ypač svarbu, nes reikia gauti, rengti ir naudoti aktualią, išsamią, patikimą ir teisingą informaciją, atitinkančią jai nustatytus reikalavimus. Sutarties vykdymo dalyviai keičiasi informacija, priimami sprendimai yra pagrįsti ir dokumentuojami (pvz., *surašomi komisijų ir darbo grupių protokolai*). Vykdoma nuolatinė ir periodinė sutarčių vykdymo stebėseną: naudojamos stebėjimo lentelės,

vyksta nuolatinis vykstančių darbų ir teikiamų paslaugų aptarimas skyriuose, taip pat stebimas terminų grafikas, vyksta prioritetinių projektų stebėsenos posėdžiai, vyksta pasitarimai su Savivaldybės vadovais (jų metu aptariamieji projektų, sutarčių vykdymo klausimai bei darbų eigoje kylantys probleminiai klausimai), vykdomos išvažiuojamosios patikros į rangos darbų objektus, o projektų rangos stebėseną docs.google.com platformoje vykdoma kartą per ketvirtį arba, esant problemoms, ir dažniau.

Neužmiršta ir teikiamų paslaugų kokybės kontrolė. Pavyzdžiui, paslaugų kokybė tikrinama fiziniu būdu, vaizdo stebėjimo kameromis ir kitomis sistemomis, kontroliuojamas Fleet Complete sistemoje užfiksuotas paslaugų teikimo faktas: suteiktos paslaugos tipas (valymas, barstyimas ir pan.), apimtys (nuvalytas, pabarstytas plotas), taip pat stebima transporto priemonės judėjimo trajektorija (ar atitinka užsakyme nurodytą teritoriją), naudojamos transporto priemonės turi atitikti ne žemesnį kaip „Euro 5“ standartą. Mieste planuojami, vykdomi ir užbaigti gatvių projektavimo ir rangos darbai yra viešinami tinklalapyje [maps.siauliai.lt](#). Kelių (gatvių) rangos sutarčių kontrolei, vadovaujantis teisės aktais, perkamos techninės priežiūros paslaugos, o FIDIC sutarčių atveju – ir FIDIC inžinieriaus paslaugos. Inžinierius tikrina rangos darbų metu naudojamų statybinių medžiagų atitiktį pirkimo dokumentuose nustatytiems reikalavimams, įskaitant ir aplinkosauginius reikalavimus. Priklausomai nuo sutarties sudėtingumo ir apimties, taikomi skirtingi priežiūros mechanizmai. Pavyzdžiui, gatvių ir šaligatvių valymo sutartims taikoma individuali kontrolės tvarka, nustatyta Miesto koordinavimo skyriaus vedėjo įsakymu. Šiaulių miesto

savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu yra sudaryta atskira Miesto aplinkos ir infrastruktūros tvarkymo ir priežiūros viešųjų paslaugų administravimo komisija, kuri šalia kitų savo funkcijų analizuoja miesto aplinkos tvarkymo ir priežiūros viešųjų paslaugų teikimą ir vykdymo kontrolę bei teikia rekomendacinio pobūdžio pasiūlymus, nurodo priemones paslaugų bei kontrolės tobulinimui.

Savivaldybė yra sudariusi sutartį dėl kūdikio kraitelio (pirkimo numeris [2741237](#)). Pirkimas priskirtas prie žaliųjų pirkimų pagal Tvarkos aprašo 4.1 papunktį. Vykdam sutartį konkrečiau užsakymo metu kraitelį prašoma pristatyti patikrinimui. Už sutarties vykdymą atsakingas asmuo nuosekliai tikrina prekes: kiekvienos prekės matmenis, etiketes, žymėjimus, sudėtį ir kiekius; atitiktį techninėje specifikacijoje nustatytiems reikalavimams (įskaitant ir aplinkosauginius reikalavimus) bei atitiktį įrodančius dokumentus.

Kokie Jūsų patarimai pirkimų vykdytojams, norintiems sulaukti sėkmės vykdant žaliuosius pirkimus? Ko reikėtų vengti?

Pirkimų vykdytojams akcentuojame, kad ŽVP – tai svarbi priemonė, padedanti skatinti tvarią ekonomiką, tausoti gamtos išteklius bei mažinti neigiamą poveikį aplinkai.

Keletas patarimų pirkimų vykdytojams, norintiems sėkmingai įgyvendinti žaliuosius pirkimus:

1. Svarbu aiškiai suprasti žaliųjų pirkimų esmę, suvokti, jog ŽVP – tai ne tik ekologiškos prekės, bet ir paslaugos ar darbai. Būtina išanalizuoti teisės aktus, parengtą metodinę medžiagą, rekomendacijas ir (ar) pranešimus (tiek Tarnybos, tiek Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos).

2. Tinkamai planuoti pirkimą, analizuoti rinką bei bendradarbiauti su tiekėjais. Visi pirkimų vykdytojai turėtų vykdyti rinkos tyrimus ir (ar) rinkos konsultacijas ir išsiaiškinti, ar yra tiekėjų, galinčių pasiūlyti tvarius sprendimus, atitinkančius pirkimo vykdytojo poreikius.

Dialogas su rinka leidžia geriau suprasti, kokie tvaresni sprendimai egzistuoja, kaip tiekėjai pasiruošę naujovėms ir pirkimų vykdytojų lūkesčiams, kodėl vienu atveju geriau tiekėjams pateikti aiškius kriterijus ir reikalavimus, kitu atveju naudingiau įsigyti inovatyvų sprendimą.

3. Apsibrėžti aiškius tikslus – pavyzdžiui mažinti CO₂ emisijas, taupyti energiją, sumažinti atliekų kiekį ir pan. Žinoma, būtina numatyti biudžetą, kuris atitiktų žaliųjų prekių ar paslaugų kainą.

4. Teisingai ir aiškiai formuluoti techninės specifikacijos reikalavimus, ypač įtraukiant aplinkosaugos kriterijus (mažesnis energijos suvartojimas, ekologiškos žaliavos, perdirbimas ir pan.) ir (arba) naudojant I tipo ekologinius ženklus, ISO standartus (pvz., ISO 14001) kaip kokybės ir tvarumo įrodymus.

5. Vengti perteklinių ar neadekvačių reikalavimų, kurie dirbtinai ribotų konkurenciją.

6. Pasirinkti tinkamą vertinimo metodiką – vertinti ne tik mažiausią kainą, bet ir geriausią kainos ir kokybės santykį (įskaitant aplinkosaugos aspektus).

